

INVALIDILIITTO RY**LAUSUNTO****Sosiaali- ja terveysministeriö**kirjaamo@stm.fi

Osastopäällikkö Outi Antila

Outi.Antila@stm.fi

Johtaja Hannu Ijäs

Hannu.Ijas@stm.fi

ASIA: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (15.9.2017, STM069:00/2017)

Invalidiliitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Liitto edustaa 149 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintaesteistä suomalaista.

Yleistä

Invalidiliitto pitää kannatettavana lakiesitystä liikenne- ja potilasvahinkolautakunnan yhdistämisestä. Erityisen ansiokasta on tavoite lisätä näiden lautakuntien korvauskäytännön avoimuutta tiedottamisella. Invalidiliiton päähuomio on kuitenkin uuden liikennevakuutuslain avaamisessa johtuen lakiesityksessä mainituista lakiteknisistä puutteista ja virheistä. Lakiesityksessä todettuihin muutoksiin ei ole huomautettavaa. Erityisesti keskitymme muutosesitykseen laissa johtuen Liikennevakuutuskeskuksen (jälj. LVK) tulkinnanvaraisista ohjeista koskien vammaisten henkilöiden liikkumisen apuvälineen eli sähkömopon jättämistä lakisääteisen liikennevakuutusturvan ja –järjestelmän ulkopuolelle. Ajoneuvolaki ei toisaalta ole sidoksissa liikennevakuutuslakiin, koska ne ovat erillisiä säädöksiä. Ajoneuvolain määritelmät eivät myöskään ulotu liikennevakuutuslain soveltamiskäytäntöön.

Pykälämuotoilu ja sen perustelut liikennevakuutuslain 2 luvun ml. vakuuttaminen 8 §:n 1 momentin 5) alakohdan muutosesitys

Vammaisten henkilöiden sähköiset liikkumisen apuvälineet kuten sähkömopot kuuluvat liikennevakuutuslain 8 §:n 1 momentin 5) alakohdan soveltamisalaan. LVK tulkitsee sähköisten kevytajoneuvojen ml. senioriskootteri osalta siten, että henkilön tulisi itse huolehtia vakuutusturvastaan vapaaehtoisella tapaturma- ja vastuuvakuutuksin. Tällöin LVK katsoo, että se ei olisi vastuussa vammaisten henkilöiden apuvälineenä käyttämän sähkömopon aiheuttamista liikennevahingoista. Ensisijaisesti esitämme uutta tarkentavaa pykälämuotoilua ja toissijaisesti vähintään lain perusteluihin tekstiä sähkömopojen kuulumisesta lain soveltamisalaan. Invalidiliitto katsoo, että liikennevakuutuslain 8 §:n 1 momentin alakohdassa 5) säädettyä vammaisten henkilöiden käyttämien sähkökäyttöisten liikkumisapuvälineiden vakuutusturvaa tulee täsmentää seuraavasti:

8 § Poikkeukset vakuuttamisvelvollisuudesta

Liikennevakuutusta ei tarvitse ottaa: ”5) sellaiselle *vammaisten henkilöiden liikkumisen apuvälineenä käytössä olevalle* sähköpyörätuolille, *sähkökäyttöiselle mopolle tai skootterille* tai muulle vastaavalle kevytrakenteiselle ajoneuville, jota ei tarvitse rekisteröidä.”

Nykyinen lakipykälän sanamuoto *yksinomaan* voi johtaa tulkintaan siitä, että sähkömopon muunlainen käyttäminen kuin liikkumisen apuvälineenä ei kuuluisi lain soveltamisalaan. Toisaalta esitämme lisäykseksi nimenomaista mainintaa sähkökäyttöisestä moposta tai skootterista, jotta väline kuuluu lain soveltamisalaan nimenomaisesti.

Toisaalta pykälämuotoilu ottaa huomioon *de facto* vammaisen henkilön itsenäisen liikkumisen sähkökäyttöisen apuvälineen avulla liikenteessä eikä tarvitse tehdä arvioita siitä, mitä eri välineillä on mahdollisesti tarkoitettu tehdä. Tällöin epätarkoituksenmukaisesti päädytään välinekohtaiseen arviointiin eikä vammaisen henkilön liikkumisen vakuutusperusteiseen turvaamiseen. Liikennevakuutuskeskuksen vastuu perustuu suoraan lain 8 §:n 5) alakohtaan, kunhan vammaisen henkilö on käyttänyt tosiasiallisesti sähköpyörätuolia, sähkömopoa tai sähköskootteria tai muuta vastaavaa kevytrakenteista ajoneuvoa, joka on aiheuttanut liikennevahingoksi katsotun tapahtuman.

Sähkökäyttöisten mopojen aiheuttamien vahinkojen korvaaminen liikenteessä perustuu vakiintuneeseen korvauskäytäntöön eikä lainsäätäjän tahdossa ole ilmennyt mitään, mikä muuttaisi tätä oikeustilaa liikennevakuutuslain (17.6.2016/460) uudistuksessa.

OIKEUS- JA MUUT NORMILÄHTEET

Liikennevakuutuslain (17.6.2016/460) perustelut ja valiokuntamietintö

Liikennevakuutuslain 2 luvun 8 §:n 1 momentin alakohta 5) tuli lakiin Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan toimesta, jota Valtakunnallinen vammaisneuvosto eli VANE, Helsingin kaupungin vammaisneuvosto ja Invalidiliitto ry esittivät. Nostimme kirjallisessa lausunnossamme valiokunnalle esiin, että ”*sähköpyörätuolin ja muiden*

sähkökäyttöisten liikkumisapuvälineiden vakuutusturvan säilyttämisen takia on perusteltua edellyttää vastuun liikenteessä sattuneesta vahingosta palautuvan Liikennevakuutuskeskukselle.” Invalidiliiton mielestä kevytrakenteinen sähkömopo vammaisen henkilön liikkumisapuvälineenä kuuluu yhä lain vakuutusturvan piiriin.

Liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa lisäksi mietinnössään (LiVM 4/2016 vp HE 123/2015 vp):”Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa esille tuoduin perustein 1. lakiehdotukseen muutoksia, joiden perusteella nämä monien vammaisten jokapäiväisen liikkumisen kannalta välttämättömät apuvälineet saadaan liikennevakuutusjärjestelmän piiriin.” Valiokunta ei siis mitenkään nimenomaisesti poissulkenut mietinnössään ns. sähkömopoja vammaisen henkilöiden liikkumisen apuvälineinä lain soveltamisalan ulkopuolelle.

ISO -Standardit ja valtakunnallisten yhtenäisten lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistelemassa yhtenäisiä valtakunnallisia luovutusperusteita lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineille. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri koordinoi apuvälinetyöryhmän työtä ja työryhmässä on myös edustaja Valtakunnallisesta vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnasta. Sähkömopoa ei ole omana käsitteenä virallisissa apuvälineiden luokituksissa. Tosiasiassa ISO-standardin mukaisessa apuvälineluokituksessa ns. sähkömopot lukeutuvat *sähköpyörätuoleihin mekaanisella ohjauksella.*

Vaikka kansainvälisissä ISO -luokituksissa sähköpyörätuoleiksi luetaan myös sähkömopot eli ne on kuvattu sähköpyörätuoleiksi mekaanisella ohjauksella, niin varsinainen sähköpyörätuolin ohjaus tapahtuu ohjaimella eikä tässä tarvita ylävartalon ja yläraajojen hallintaa toisin kuin sähkömopossa, jonka ohjaus edellyttää fyysisesti yläraajojen ja kehon hallintaa. Näiden liikkumisapuvälineiden ohjaus eroavat siten toisistaan.

Ohessa linkki STM:n lausuntopyyntöön ja opasluonnokseen apuvälineistä

<http://stm.fi/documents/1271139/4329042/valtakunnalliset-laakinnallisen-kuntoutuksen-apuvälineiden-luovutusperusteet-versio-1.0.pdf/198e66c9-14ca-4b80-8896-898140e68816>

"12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT

Välineet, joissa on pyörätuolia liikuttava sähkömoottori ja jotka tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat sähköpyörätuolit, pyörätuolit, joissa on nouseva tai kääntyvä istuin, sekä lumi- ja rantapyörätuolit.

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet ohjeistuksessa (2010: 221) sanotaan sähköpyörätuolin ja *sähkömopon* käyttäjästä seuraavasti. Käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai *sähkömopedin* avulla käyttäjän omatoimisuus sekä hänen liikkumis- ja

osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitukset tehdään asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä ja sen tulee soveltua apuvälineelle."

Näiden laitteiden kansainväliset luokitukset ja määritelmät ovat:

"12 23 03 Sähköpyörätuolit, mekaaninen ohjaus:

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyörien suuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. *skootterit*

12 23 06 Sähköpyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa on sähköinen ohjausjärjestelmä"

Yhdenvertaisuuslaki

Invalidiliitto katsoo, että sähkömopojen liikennevakuutuslain soveltamisalan ulkopuolelle jättämisestä kokonaan sillä perusteella, että sitä ei ole rakennettu yksinomaan vammaisten käyttöön ja kyseistä ajoneuvoa voisi käyttää myös muut kuin vammaiset, johtaisi yhdenvertaisuuslain perusteella vammaisia henkilöitä syrjivään lopputulokseen. Tällä tulkinnalla voi olla hyvinkin vaikutusta, ettei sähkömopoja enää luovuteta vammaisille henkilöille lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä puuttuvan vakuutusturvan takia tai tämä tulkinta joka tapauksessa johtaisi vammaiselle apuvälineen käyttäjälle aiheutuvaan vakuutusmaksuun, vaikka lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet ovat sosiaali- ja terveydenhuoltolain 5 §:n 1 momentin 6) alakohdan nojalla potilaille maksuttomia.

Helsingissä 16. päivänä lokakuuta 2017

INVALIDILIITTO RY

Petri Pohjonen
Pääjohtaja

Laura Andersson
Yhteiskuntasuhdejohtaja

Erityisasiantuntija: Henrik Gustafsson, lakimies, henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi, p. 044 765 0693